JOURNAL OF UNIVERSAL SCIENCE RESEARCH

ISSN (E): 2181-4570 CONFERENCE SPECIAL ISSUE CROSSREF Prefix: 10.66301

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

KELAJAK SOATLARINING VARIATIV KOMPONENTLARINING DIDAKTIK TA’MINOTINI SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANIB TAKOMILLASHTIRISHGA OID MATERIALLARNI TANLASH TALAB VA MEZONLARI

Salomov G‘ulom Yuldoshevich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Boshlang‘ich ta’lim metodikasi kafedrasi mudiri, p.f.f.d., (PhD). dots.

Annotatsiya. Mazkur maqolada kelajak soatlarining variativ komponentlari didaktik ta’minotini sun’iy intellekt texnologiyalari asosida takomillashtirishga oid materiallarni tanlashning talab va mezonlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda didaktik materiallarning mazmuni, sifati, moslashuvchanligi hamda ta’lim jarayonidagi samaradorligini baholash omillari yoritilgan. Shuningdek, sun’iy intellekt yordamida o‘quv materiallarini saralash, individuallashtirish va optimallashtirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Maqolada ta’lim oluvchilarning ehtiyojlari, qiziqishlari va kompetensiyalariga mos didaktik ta’minotni yaratishning ilmiy-uslubiy asoslari bayon etilgan. Tadqiqot natijalari innovatsion ta’lim muhitini shakllantirish va ta’lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Аннотация. В данной статье анализируются требования и критерии отбора материалов для совершенствования дидактического обеспечения вариативных компонентов часов будущего с использованием технологий искусственного интеллекта. В исследовании освещаются содержание, качество, адаптивность дидактических материалов, а также факторы оценки их эффективности в образовательном процессе. Кроме того, рассматриваются возможности отбора, индивидуализации и оптимизации учебных материалов с помощью искусственного интеллекта. В статье представлены научно-методические основы создания дидактического обеспечения, соответствующего потребностям, интересам и компетенциям обучающихся. Результаты исследования имеют важное значение для формирования инновационной образовательной среды и повышения качества образования.

Abstract: This article analyzes the requirements and criteria for selecting materials aimed at improving the didactic support of the variable components of future educational hours through the use of artificial intelligence technologies. The study highlights the content, quality, adaptability, and effectiveness of didactic materials in the educational process. In addition, the possibilities of selecting, personalizing, and optimizing educational materials with the help of artificial intelligence are discussed. The article presents scientific and methodological foundations for creating didactic support that corresponds to learners’ needs, interests, and competencies. The research findings are important for developing an innovative educational environment and improving the quality of education.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, didaktik ta’minot, variativ komponentlar, kelajak soatlari, o‘quv materiallari, tanlash mezonlari, ta’lim texnologiyalari, adaptiv ta’lim, raqamli pedagogika, innovatsion ta’lim.

Ключевые слова: искусственный интеллект, дидактическое обеспечение, вариативные компоненты, часы будущего, учебные материалы, критерии отбора, образовательные технологии, адаптивное обучение, цифровая педагогика, инновационное образование.

Keywords: artificial intelligence, didactic support, variable components, future educational hours, learning materials, selection criteria, educational technologies, adaptive learning, digital pedagogy, innovative education.

Kirish.

Umumta'lim maktablari o'quvchilariga kelajak soatlarining variativ komponentlarini sun'iy intellektdan foydalanib didaktik ta'minotini takomillashtirishga doir materiallarni tanlashda, asosan, materiallar bizning mentalitetimizdan kelib chiqqan holda, sharqona ta'lim-tarbiya mezonlari asosida boyitish kabi didaktik talablar va mezonlar qo'yiladi.

Insoniyat paydo bo'libdiki, farzand tarbiyasi jamiyatda muhim muammo sifatida qarab kelingan. Chunki jamiyat mavjud ekan insonga xos bo'lgan barcha sifatlar, mafkuraviy qarashlaruning xulqiga, ongiga, fe'l-atvoriga singdirib boriladi. Shaxs ta'lim-tarbiyasi masalasi insoniyat vujudga kelishi bilan birga paydo bo'lib, usiz alohida odam ham, kishilik jamiyati ham shakllanmaydi, taraqqiy etmaydi, faoliyat ko'rsata olmaydi. Ta'lim-tarbiya vositasida butun insoniyat, ayniqsa, yoshlarning ma'naviy barkamolligi qaror toptiriladi.

Shuningdek, shaxs dunyoqarashi, e'tiqodi, ezgulik, go'zallik, yaxshilik, adolatlilik kabi shaxsiy sifatlari aynan ta'lim-tarbiya asosida shakllantiriladi. Shu nuqtai nazaridan sharqona ta'lim-tarbiya milliy qadriyat hisoblanadi. Mazkur qadriyat vositasida yosh avlodni tarbiyalash, ularga ta'lim berish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri. Davr o'tishi, jamiyatning o'zgarishi rivojlanishi bilan tarbiyaning maqsadi, mazmuni va unga qo'yiladigan talablar ham o'zgarib boraveradi.

Natija va muhokamalar.

Bugungi O'zbekiston farzandlari ongida milliy mafkuraviy qarashlar, yangicha tushuncha, milliy tafakkur, milliy g'urur va ma'naviy-axloqiy xislatlarni shakl-lantirish tarbiyaviy ishlarning bosh mezoni sifatida qaralmoqdaki, buni har bir ota-ona, farzand to'g'ri anglab yetishi va o'zining hayotiy maqsadi sifatida tushunmog'i lozim. Ayniqsa, oilalarda o'spirin yoshlarining (16-18 yosh) vatanparvarlik tarbiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bu davr o'spirin-yoshlar psixologiyasida o'ziga xos xususiyatga ega bo'lgan davr hisoblanadi. Shu bois mazkur yoshdagi shaxslarda turmushda o'z o'rnini topish, kasb-hunar egallash, ixtisoslik tanlash va istiqbol rejalarni tuzish kabi xususiyatlar ko'zga tashlanadi. Yoshning alohida xususiyatlaridan yana bir i-bu o'spirin o'ziga o'zi baho bera boshlaydi va hayotda o'z nuqtai nazariga ega bo'lish uchun harakat qiladi.

Ma'lumki, shaxsga singdiriladigan tarbiyaning poydevori dastlab oilada qo'yiladi. Mana shu ma'noda oilada farzandlarni to'g'ri tarbiyalash, ularongini, dunyoqarashini zamon ruhi bilan uyg'unlashtirish istiqlol mafkurasi talablariga javob bo'ladi. Buning uchun, eng avvalo, oilada bolalar tarbiyasi bir tizimga solingan izchil tarbiya usullari, pedagogik hamda psixologik shart-sharoitlar yaratilgan bo'lishi lozim. Ma'lumki, oilada bolalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash dastlab tariximizni o'rganishdan boshlanadi. Bu bor

ada ona-Vatan ta r ixi, ha r bir kishining tug‘ilib o‘sgan xonadoni, yashash makoni va yu r tidan boshlanadi.

Milliy qad r iyatla r asosida umumta’lim maktabla r i o‘quvchila r ini vatanpa r lik r uhida ta r biyalashda ota-onala r ning mavqeini oshir ish, ula r ni bilimli, zamon yangilikla r idan boxaba r qilish bolala r ning ta r biyasida katta o‘r in egallaydi. Chunki oilada bola ta r biyasi muammosini hal qilish asosan ota-ona zimmasida.

Istiqlol sha r ofati bilan xalqning oilaviy qadr iyatla r i tiklanib bo r moqda. Bu bo r ada oilaning jamiyatdagi o‘r ni, ta r biyaviy ahamiyati, qadr -qimmati oila an’anala r ida vo r isiylik milliy mafku r ani shakllanti r ishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Mustaqil O‘zbekistonning buyuk davlat da r ajasida ta r aqqiy etishi uchun jamiyat ma’naviyatini r ivojlantir ish za r u r . Ze r o, ma’naviy kamol topgan insonla r gina buyuk kelajak sa r i intiladila r . Ma’naviy yetuklikning buyuk belgisi – bu vatanpa r va r lik.

Vatanpa r va r lik – tug‘ma ir siy xususiyat emas, balki ta’lim-ta r biyaviy ja r ayonida shakllanadigan ma’naviy-axloqiy xislat. Umumta’lim maktabla r i o‘quvchila r ini milliy qadr iyatla r asosida vatanpa r va r lik r uhida ta r biyalash ja r ayoni insonda tu r li fazilatla r ni shakllantir ish, ya’ni aqliy, estetik, jismoniy, fuqa r olik, milliy o‘zlikni anglash, sofdillik, insonpa r va r lik, millatpa r va r lik va boshqala r ning umumiy majmuidan ta r kib topadi.

Ze r o, millatni, xalqni o‘z ezgu niyatiga yetishida O‘zbekiston Respublikasi P r ezidenti Sh.M.Mirziyoyev ta’kidlaganidek, biz yosh avlodni har tomonlama sog‘lom va barkamol etib tarbiyalash borasidagi ishlarimizni yangi bosqichga ko‘tarish maqsadida “Yoshlarga oid davlat siyosati tog‘risida”gi qonunni yangi tahrirda qabul qildik. Shu asosda yangicha yondashuvlar hayotga faol joriy etilmoqda.

Yoshlar haqida gap ketganda, men doim bir narsani o‘ylayman. Mana, bugungi kunda qancha-qancha yoshlarimiz chet ellarda ta’lim olmoqda, mehnat qilmoqda. Albatta, ularning orasida o‘z yo‘lini topib, begona yurtda hech kimdan kam bo‘lmay yashayotganlari ha ko‘p. Lekin vatan sog‘inchi har qanday odamni ham qiynaydi. Shuning uchun ular bilan doimiy aloqa o‘rnatish, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish, yurtimizga qaytish istagida bo‘lganlarni qo‘llab quvvatlash bo‘yicha ishlarni kuchaytirishimiz zarur.

Shu maqsadda O‘zbekiston yoshlari xalqro assotsiatsiyasini tuzish va uning samarali faoliyat yuritishi uchun tegishli sharoit yaratib berishimiz kerak [1].

Ha r qanday ta r biya, xususan, nasihat oilada boshlanadi. Ta r biyaning bosh maqsadi – bi r -bir iga meh r -oqibatli o‘quvchila r ni voyaga yetkazish. Ota-onala r yana unutmasinla r ki, bugun fa r zandla r i ta r biyasiga e’tibo r be r magan kishi o r adan yilla r o‘tgach, uysiz, oilasiz qoladi.

Da r haqiqat, O‘zbekistonning istiqbolini saqlab qoladigan va uning kelgusidagi taqdir ini hal qiladiganla r bugungi maktab o‘quvchila r i. Shuning uchun, ula r ni faol, izlanuvchan, axloqli, odobli shaxsla r da r ajasiga yetkazib ta r biyalashdek mashaqqatli va mas’uliyatli vazifa umumta’lim maktabla r ining sinf r ahba r la r i zimmasiga yuklanmoqda. Umumta’lim maktabla r ining sinf r ahba r la r i o‘z zamonasining ilg‘o r , tashabbusko r , ba r cha fanla r bo‘yicha

yuksak bilim sohibi, davlat va jamiyat hayotida yuz be r ayotgan shiddatli o‘zga r ishla r va olib bo r ilayotgan islohotla r ning tashabbusko r i hamda yo‘lboshchisi bo‘lishi ke r ak.

Umumta’lim maktabla r i o‘quvchila r ini shakllangan, ba r kamol shaxs qilib ta r biyalash maqsadida amalga oshi r iladigan ta’lim-ta r biyaviy ja r ayon negizida qato r pedagogik tushunchala r yotadi. Bu tushunchala r “Ta r biya”, “xulq”, “Xatti-ha r akat”, “Muhit”, “Munosabat”, “Holat” kabila r dan ibo r at bo‘lib, ula r “Shaxssiz” o‘z qimmatini yo‘qotadi. Bizning naza r imizda mazku r tushunchala r ni amalga oshir ish ma r kazini muhit tashkil etadi. Chunki ma’naviy-axloqiy qad r iyatla r ning tub mohiyatini anglab yetishi uchun, eng avvalo, sog‘lom muhit za r u r . Bu muhit o‘quvchi bilan o‘qituvchining o‘za r o hamko r ligida ya r atiladi. Muhitda namoyon bo‘ladigan faoliyat o r qali o‘quvchining ma’naviy-axloqiy shakllanish ja r ayoni vujudga keladi.

Maktab muhiti, oila muhiti, sinf muhiti ijtimoiy muhitning bi r bo‘lagi bo‘lib, o‘quvchining ma’naviy-axloqiy shakllanishini ta’minlovchi vositala r . O‘quvchining ma’naviy-axloqiy shakllanish ja r ayoni uchun za r u r bo‘lgan sinf muhitini namunali tashkil etish maqsadida umumta’lim maktabla r i o‘quvchila r iga kelajak soatla r ini inva r iant usulda o‘tkazish texnologiyasi ustida ish olib bo r moqdamiz.

O‘sib kelayotgan yosh avlodga, xususan, umumta’lim maktabla r i o‘quvchila r iga kelajak soatla r ini mamlakatimizning ba r cha hududla r ida yaxlit bir tizim shakliga keltir ish, ya’ni, ba r cha umumta’lim maktabla r ida kelajak soatla r ini inva r iant usulda o‘tkazishni tashkil etish, natijada, kelajak soatla r ini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o‘tkazish imkoniyati vujudga keladi. Umumta’lim maktabla r i o‘quvchila r ining ma’naviy-axloqiy madaniyatini shakllantir ishda kelajak soatla r ining mazmuni, shakli va metodla r ini takomillashtir ish alohida r ol o‘ynaydi. Bu sinf r ahba r ining bilim saviyasiga, pedagogik maho r atiga, san’atiga bog‘liq.

O‘quvchila r ining kelajak soatla r ida olgan bilimla r i, ula r ning tu r mushida, xulq-atvo r ida, jamiyatdagi kishila r bilan munosabatla r ida namoyon bo‘ladi. Ma’naviy-axloqiy bilim boylik manbai bo‘lib, kishi aqlini cha r xlaydi, izzatini oshir adi, ha r bir kishini kamolga yetkazadi, um r ini boqiy qiladi. Ma’naviy-axloqiy bilim ha r bi r shaxsni, madaniyat, insoniyat, ma’ r ifat dunyosiga olib kir adi.

Ma’naviy-axloqiy his-tuyg‘ula r bilish, his qilish, tushunish, tasavvu r qilish, kabi inson faoliyatidagi tu r li-tuman ja r ayonla r bilan chamba r chas bog‘liq bo‘lib, shaxs faolligini, bilimini oshi r adi. Ma’naviy-axloqiy his-tuyg‘ula r ni ta r biyalashda sinf r ahba r la r idan maxsus ish olib bo r ishni, o‘quvchi shaxsiga ta’si r etishning o‘ziga xos metodla r idan foydalanishni, o‘quvchila r ning tu r mush ta r zi, odob-axloqini tashkil qilishni talab etadi. Ta’lim ja r ayoni, mehnat faoliyati, o‘quvchila r jamoasi axloqiy his-tuyg‘ula r ini shakllanti r ishning asosiy vositala r i hisoblanadi. O‘quvchila r ning ma’naviy-axloqiy his-tuyg‘ula r ini ta r biyalashda sog‘lom muhit, zavqli vaziyatni vujudga kelti r ish juda muhim. Chunki ana shunday muhitda o‘quvchila r da odamiylik, meh r ibonlik, g‘amxo‘ r lik, ittifoqlik, xay r ixohlik kabi fazilatla r kamol topadi.

JOURNAL OF UNIVERSAL SCIENCE RESEARCH

ISSN (E): 2181-4570 CONFERENCE SPECIAL ISSUE CROSSREF Prefix: 10.66301

"ZAMONAVIY TA'LIMDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI" XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Inson hayotida namoyon bo'ladigan xatti-ha r akatla r ni, axloqiy madaniyatni, o'z xatti-ha r akatla r i, ongi bilan taqqoslaydi. Ta'kidlash joizki, axloqiy his-tuyg'u kishining xohish va i r odasida, tu r mushida, jamoadagi vaziyatda, sinf rahbari talabla r ini amalga oshi r ishda, o'quvchining o'z o'r ni va mavqeyini anglashda ifodalanish bilan bir ga ma'naviy-axloqiy ongning asosini tashil etadi. Bu o' r inda, ayniqsa, sinf r ahba r ining o'quvchila r bilan o'tkazadigan muloqotla r i muhim ahamiyatga ega. Chunki, muloqot davomida umumta'lim maktablari o'quvchila r i ma'naviy-axloqiy madaniyat masalala r iga doir bir qancha axbo r ot oladila r .

Umumta'lim maktabla r i o'quvchila r i sinf r ahba r la r i bilan muloqotga ki r isha r ekanla r , o'z ongla r ida kishila r ning ma'naviy-axloqiy his-tuyg'ula r ini, xulqla r idagi muayyan namunala r ni tasavvu r etadila r . Ijobiy va salbiy tomonla r ini muhokama qilib, o'z xatti-ha r akatla r i va munosabatla r i, ma'naviy-axloqiy me'yo r qoidala r ini shakllanti r adi. Sinf r ahba r la r ining fik r i, kechinmasi, xulqi va xatti-ha r akati ta'si r i ostida o'quvchila r ining ma'naviy-axloqiy his-tuyg'ula r i kuchayishi yoki susayishi mumkin.

O'quvchila r muloqot ja r ayonida ma'naviy-axloqiy madaniyatni shakllanti r ishning asosiy omilla r i bo'lgan ma'naviy-axloqiy qa r ashla r , ma'naviy-axloqiy his-tuyg'ula r me'yo r la r ini qabul qiladila r va o'zlashti r adila r . O'quvchila r ning ma'naviy-axloqiy his-tuyg'ula r ini ta r biyalashda sinf r ahba r i doimo ula r ni nazo r at qilishi va axloqiy ta r biyalashning shakl va vositala r idan foydalanish, ma'qullash, qo r alash metodla r ini qo'llashi lozim.

Fa r zand ta r biyasi qanchalik e r ta boshlansa, ta r biya natijasi shunchalik sama r ali bo'ladi. Chunki e r ta yoshda ula r ni yaxshilik tomon bu r ish osonlik bilan kechadi. Ta r biyasizlikdan vujudga kelgan yomon xulq va odatla r ni keyinchalik qayta ta r biyalash yo'li bilan tuzatish mumkin. Ammo buning uchun ko'p mehnat sa r f qilishga to'g'r i keladi.

Ma'naviy-axloqiy his-tuyg'ula r oila, maktab va keng jamoatchilikning ta r biyaviy ta'si r i ostida shakllanadi va r ivojlanadi. Umumta'lim maktabla r i sinf r ahba r la r ining zimmasiga ana shunday mas'uliyatli vazifa yuklana r ekan, ushbu maqsadla r ning amalga oshishi uchun sinf r ahba r la r ining mavqeyini oshi r ish za r u r .

Xulosa.

Yuksak ma'naviyatimiz asosida mamlakatimiz po r loq kelajagi dadil ishonch bilan yuksalib bo r moqda, xalqimizda yuksak insonpa r va r lik qad r iyatla r i tiklanmoqda va takomillashmoqda. Bugungi kunda olib bo r ilayotgan islohotla r ning bosh va asosiy maqsadi ma'naviyati kuchli, e'tiqodi mustahkam, ha r tomonlama ba r kamol avlodni ta r biyalab voyaga yetkazishdan ibo r at.

Ma'naviyatli insonning qalbida imon ildizla r i mustahkam bo'ladi, aslo nopok yo'lla r dan yu r maydi, shio r i halollik bo'ladi. Ma'naviyatli inson vatanini jonidek sevadi, tug'ilib o'sgan joyining ha r bir qa r ich ye r i muqaddas ekanligini ha r lahza yu r ak – yu r agidan his qiladi.

Ze r o, yuksak ma'naviyatli yoshla r e r tangi kelajak poydevo r i. Demak, fa r zandla r imizni mustaqil va keng fik r lash qobiliyatiga ega ba r kamol insonla r qilib voyaga yetkazishda

kelajak soatla r i sama r ado r ligiga e r ishish nihoyatda muhim. Bu bo r ada umumta'lim maktabla r ida qo'llanilgan taj r ibala r yaxshi namuna ekanligi, shubhasiz.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. – T.: O'zbekiston, 2018. – 512 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 592 b.
3. Salomov G'.Yu. Umumta'lim maktablarining X-XI sinf o'quvchilariga sinf soatlarini invariant usulda o'tkazish texnologiyasi. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – Termiz.: TerDU, 2023.
4. Salomov G.Yu, Ganiev H.Yu. Use of innovative technologies in conducting educational hours for X-XI grade students. 2022. Volume 04 Issue 02-202223 The American Journal of Social Science and Education Innovations (ISSN –2689-100x) 02 Pages:23-25.
5. Salomov G.Yu. Pedagogical principles of spiritual-moral education of students of X-XI grades in classroom hours. 2023. In Volume 2, Issue 7 of International scientific journal of "Science and Innovation", 221-223.
https://doi.org/10.5281/zenodo.8200183.
6. Salomov G.Yu. Using the boomerang technology in conduct of classrooms in invariant method to high class students of university schools. 2024. Volume 05, Issue 10 Current Research Journal Of Pedagogics (ISSN –2767-3278) 02 Pages: 179-182. Crossref doi: https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-05-10-30.
7. Salomov G.Yu. Class hours for high school students in the invariant method use of mosaic thermal work method in transfer. 2024. Volume 05, Issue 10 Current Research Journal Of Pedagogics (ISSN - 2767-3278) 02 Pages: 183-187.
Crossref doi: https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-05-10-31.